Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на скорпијата во францускиот и во македонскиот јазик (стр. 1-7), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик,* 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА СКОРПИЈАТА ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Скорпијата се наоѓа на седумнаесетто место меѓу инсектите во францускиот корпус од базата по бројот на јавувања (**16** единици со фигуративно значење или **1,51 %** од вкупно 1056 единици).

Во македонскиот корпус скорпијата го дели дваесет и првото место, заедно со штрколот, стршенот и скрежецот, по бројот на јавувања (**2** единици или **0,49 %**).

Како животно кое ја сака влажноста во сушата, таа е знак на вода во астрологијата и хтоничко (подземно) суштество во митологијата. Таа е подземен монструм, црн, суров, слеп, но надарен со чудни способности како што е нејзината сексуална игра. [1] Своето природно оружје го исправа како некој фалус и кај неа има (како и кај змијата) мешање меѓу касање и убод, мешање кое носи значење како во симболиката така и во психоанализата.

Кај многу африкански народи се избегнува да се изговора името на скопријата затоа што е тоа злокобно. Неговото изговарање ги повикува лошите сили против оној што го изговорил. Се разбира дека тоа табу предизвикало создавање на еуфемизми односно други зборови со кои на алузивен начин се означува скорпијата.

Како ноќно животно, преку својата опашка која се завршува со осило подготвено да усмрти, скорпијата **го овоплотува воинствениот дух, полн со злоба, кој чека во заседа спремен да убие**; како дневно животно, таа симболизира **мајчинско себежртвување** зашто нејзините малечки, според легендата, ја копаат слабината и ја јадат внатрешноста на мајка си пред да ја здогледаат светлоста на денот.

Кај Мајите скорпијата претставува Бог на ловот. На камените споменици скорпијата се јавува како **симбол на казнување и на пуштање крв.** И кај Догоните скорпијата се поврзува со хируршки операции: **таа го претставува ритуалното отсечување на клиторисот** (l'excision) . Имено, кесичката и осилото го симболизираат органот, водата го симболизира отровот а крвта болката. Во таа смисла скорпијата ја претставува втората (машка) душа на жената. Од друга страна, скорпијата е

---

[1] Sp. J.-P. Clébert: ***Bestiaire fabuleux,***, A. Michel, Paris, 1971, str. 348 i J. Chevalier & A. Gheerbrant: ***Dictionnaire des symboles,*** Robert Laffont, Paris, 1982, str. 855.

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na skorpijata vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-7), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

заштитник на близнаците со оглед на нејзините осум нозе кои ги претставуваат нивните осум екстремитети.

Во Египет скорпијата се среќава како знак меѓу хиероглифите додека нејзиното име го понел еден од прединастиските владетели Кралот Скорпија. Исто така, слика на скорпија со глава на Ирис се наоѓа и на врвот од одредени скиптари на фараоните. Скорпијата била обожавана во ликот на божицата Селкет која била претставена како скорпија со женска глава и таа ги лечела болестите на внатрешните органи. Таа добродушно им давала моќ на врачите од старата корпорација **Селкетови скротители** кои со своите врачби ги мамеле скорпиите да излезат од своите дупки и при тоа биле заштитени против нивното касање.

Во грчката традиција, скорпијата е осветничка на Артемида, вечно младата и недруштвена божица на ловот. Навредена од Орион кој сакал да ѝ наштети, Артемида му пуштила скорпија да го касне во петата. За извршената услуга скорпијата била преобразена во совездие исто како и Орион. Оттаму се вели дека Орион постојано бега пред скорпијата. На тој начин скорпијата се појавува како инструмент на осветничката правдина.

Во стариот и во новиот Завет скорпијата е **отелотворувач на непријателот, еретикот, демонот и змијата**. Во христијанската традиција еврејскиот народ е претставен како скорпија но од средниот век истото му се случило и на римскиот народ. Преку сликата на Евреите скорпијата ја означувала ерезијата и привидно вистинитата дијалектика односно опасниот разум кој дискутира за догмите и ги претресува религиските аргументи. Убодот на таквите еретици можел да биде смртоносен за црквата зашто разумот, исто како и скорпијата, напредува полека и со галење за да го употреби наеднаш своето осило. Скорпијата го симболизира и **опасното умилкување, дијалектиката на демонот искушувач.**

Средновековната симболика ја прикажува скорпијата како излегува од устата на оној што се ослободил од ѓаволот или како влегува во увото на грешникот за да го стави на искушение.

А. Скорпијата во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **1** единица од францускиот корпус на базата и со **6,25 %** го дели второто место меѓу три групи признаци. Овој признак е претставен преку **1** особина: **однесување**

според времето. Следната единица претскажува дожд: (1) Ⓕ **Lorsque les scorpions se promènent, la pluie n'est pas loin** = «Plusieurs espèces de scorpions vivent dans le Midi de la France. Ce n'est pas leur caractère sournois qui les incite à se cacher sous les pierres, mais leur prédilection pour les endroits humides. C'est ce qui a donné naissance à cette remarque, qui n'est pas sans fondement» (*Dictons des bêtes)*.

§ 3. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ СКОРПИЈАТА И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ** е претставен во **1** единица во која како парник на скорпијата се јавува **жабата** а пероснифицираната скорпија симболизира **опасно и лошо суштество**:

(2) Ⓕ **C'est un scorpion qui voudrait bien traverser la rivière, mais il ne sait pas nager. Il avise une grenouille:**

- Dis donc, toi! J'ai besoin de passer de l'autre côté. Tu ne voudrais pas me prendre sur ton dos?

- Non, mais tu me crois idiote? dit la grenouille. Et quand on va être au milieu du courant, tu vas me piquer avec ton sale dard.

- Ecoute, dit le scorpion, et que cela te mette un peu de plomb dans la tête. Si je te pique au milieu de la rivière, tu vas te noyer, évidemment. Mais je me noierai aussi, puisque je ne sais pas nager. Tu vois bien que je n'ai aucun intérêt à faire ça!

- Tiens c'est vrai! reconnaît la grenouille. Et bien, alors, monte sur mon dos. Et à califourchon l'un sur l'autre, les deux animaux s'engagent dans le cours d'eau. Mais en plein milieu du courant, le scorpion pique la grenouille.

- Salaud, crie la grenouille, non seulement tu m'as trompée, mais encore on va crever tous les deux!

- Hélas! répond le scorpion, je n'y peux rien. C'est plus fort que moi! C'est une question de caractère... (*Nègre: Dict. des hist. drôles, 1304)*

§ 4. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ СКОРПИЈАТА И ЧОВЕКОТ** е застапен во **14** единици и со **87,5 %** се наоѓа на прво место во базата. Со својот отровен убод скорпијата си придобила симболика на **опасно и лошо суштество**: (3) Ⓕ **scorpion** = «se dit de quelqu'un dont les piqûres sont à redouter» (*Edouard)*, «au figuré, le scorpion est toujours pris en mauvaise part; on donne son nom, comme celui du serpent, aux

personnes méchantes et venimeuses, et il n'occupe une place honorable que dans le Zodiaque, où il désigne la huitième constellation» (*Rozan, t. 2, 370*), (4) Ⓕ **Serpent, ruban; orvet, la croix; vipère, cimetière; scorpion pas de guérison** (*Sagesses du corps, 4434: Franche-Compté*), (5) Ⓕ **Le godet de l'aposticaire a souvent le scorpion au fond** (*Rolland, t. 12, 121: XVI s.*), (6) Ⓕ **Un scorpion présent fait plus de mal que cent vipères absentes** (*Rolland, t. 12, 122)*.

Како и кај пчелата и осата и тука осилото на скорпијата симболизира **негативен говор** но не само критичен туку и **злонамерен**: (7) Ⓕ **En la queue et en la fin gît le venin** = «се однесува на крајот од говорот или писмото кога обично се изнесува она што е лошо, критички настроено во поглед на противникот» (*Montreynaud, 115*); «il ne faut pas se fier aux belles paroles d'un début qui sera suivi peut-être de quelques sévères vérités; certaines choses peuvent offrir en fin de compte des embarras ou des dangers» (*Rozan, t. 2, 370*), (8) Ⓕ **L'escorpion lesche par devant et pount par derrière de sa queue** (*Rolland, t. 12, 123: vers 1500*) [2], (9) Ⓕ **venin** = «2. fig. haine, méchanceté; discours dangereux», **jeter, cracher son venin** = «dire des méchancetés dans un accès de colère» (*Robert)*. Интересно е дека фалусната симболика на издигнатата опашка на скорпијата придонела за следната метафора: (10) Ⓕ **lâcher son venin** [3] = «éjaculer» (*Dictionnaire érotique)*.

Во врска со опасноста на скорпиите за луѓето постои и едно верување за нивниот различен однос кон различни групи на луѓе: (11) Ⓕ **Les scorpions font plus de mal aux femmes qu'aux hommes; plus aux filles qu'aux femmes mariées; et ceux qui ont sept noeuds à la queue sont plus dangereux que ceux qui n'en ont que six.** (*Rolland, t. 12, 122)*.

Исправен пред опасниот инсект, човекот морал да биде недоверлив кон скорпијата, да се чувствува непријатно во нејзино присуство (сп. го вицот под реден број 20 кај тавтабитата во францускиот јазик) и да бара начини како да се ослободи од неа. За таа цел се разбира постојат разни средства.

---

[2] Еве еден податок за можното потекло на оваа пословица: "*Quand aucun a chemise ou braye nette, les escorpions s'y boutent et se mettent pres de la cher et la lechent de leur langue et se on leur estraint la teste, ils poingnent de la queue et font petit pertuis... La poincture est moult male pour tout le corps.", (Rolland, t. 12, 122 : XV s.).*

[3] Зборот "***queue***" = "**опашка**" во аргото значи «пенис».

Скорпијата може да се натера со помош на огин сама да се убие, како што вели едно верување:

(12) Ⓕ **Selon une croyance généralement répandue, le scorpion, lorsqu'on l'entoure d'un cercle de feu, se pique de son dard venimeux et périt aussitôt.** (*Rolland, t. 12, 122)*, потоа доаѓа предвид употребата на разни алатки: (13) Ⓕ **Apres l'aspic et le scorpion, la pioche et le piochon** = «значи дека против лошите треба да се употребува сè она што може да ги онеспособи да прават штета и понатаму, да се истребат» (*Sagesses du corps, 4446: Bourgogne*) и на крај едно верување за смртоносноста на плунката: (14) Ⓕ **La salive de l'homme en jeun occit l'escorpion** (*Rolland, t. 12, 122: XVI s.)*.

Кога веќе е каснат од скорпија според едно верување човек може да се спаси ако го фати инсектот и ако го згмечи на раната:

(15) Ⓕ **Si l'on peut prendre le scorpion même qui a fait la piqure, et qu'on le fasse mourir sur la playe, après lui avoir coupé les pieds et la queue, on assure qu'il attirera tout le venin. Tout autre scorpion fait le même effet, étant froissé entre deux pierres, et y ajoutant un peu de sel et de la sauge.** (*Rolland, t. 12, 121: XVIII s.)*, (16) Ⓕ **tuer un scorpion sur sa picqueure pour la guérir** = «se venger par une calomnie sur le calomniateur» (*Rolland, t. 12, 121: XVII s.*).

б. Семантички признаци

§ 5. Анализирајќи ги значењата на француските фигуративни единици (вкупно 16) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "СКОРПИЈА", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **1** особина. Особината "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД ВРЕМЕТО" не симболизира ништо но нејзиното присуство претставува **предзнак за дожд** (**1** единица под реден број 1).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ СКОРПИЈАТА И ДРУ- ГИТЕ ЖИВОТНИ" е претставена преку **1** особина. Особината "ОТРОВЕН УБОД" симболизира **опасно и лошо суштество** (вкупно **1** единица под бројот 2).

- и групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ СКОРПИЈАТА И ЧОВЕКОТ" е претставена преку истата особина "ОТРОВЕН УБОД" која симболизира **опасно и лошо суштество** (вкупно **9** единици под броевите: 3, 4, 5, 6, 11, 12, 13, 14 и 15), **критичен и злонамерен говор** (вкупно **4** единици под броевите: 7, 8, 9 и 16), **ејакулирање** (**1** единица

под реден број 10). Значи вкупно **14** единици се со симболика која потекнува од групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ СКОРПИЈАТА И ЧОВЕКОТ".

Скорпијата во француските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко однесување** (**опасно и лошо суштество**, **критичен и злонамерен говор**, **ејакулирање**) и **како предзнак за дожд**.

§ 6. Кај француските фигуративни единици со скорпија ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- сите **16** единици се со негативна референтна вредност што значи дека се негативни и четирите признаци.

Скорпијата значи се јавува исклучиво со негативна референтна вредност во францускиот корпус.

§ 7. Француските фигуративни единици со "Скорпија" се засновани врз **4** стилски фигури. Нивната застапеност е следната: од вкупно 16 единици прва по бројност е метафората со **9** единици (**56,25** %), на второ место е аналогијата (вкупно **5** единици или **31,25** %), третото место го делат единиците со конкретно значење и со персонификација со по **1** единица (**6,25** %).

Б. Скорпијата во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 8. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **1** единица од македонскиот корпус на базата. Овој признак е претставен преку особината **изглед** која симболизира **грдо лице, плашило**: (1) Ⓜ акреп = «2. фиг. грдо лице, плашило» (*РМЈ*). Инаку тука се користи турскиот назив за овој инсект.

§ 9. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е претставен преку особината **отровен убод** која симболизира **лоша жена**: (2) Ⓜ скорпија = «2. фиг. лоша жена» (*РМЈ)*.

б. Семантички признаци

§ 10. Анализирајќи ги значењата на македонските фигуративни единици (вкупно 2) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "СКОРПИЈА", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку особината "ИЗГЛЕД" која симболизира **грдо лице, плашило** (**1** единица под реден број 1).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **1** особина. Особината "ОТРОВЕН УБОД" симболизира **лоша жена** (**1** единица под ред.бр. 2).

Скорпијата во македонските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко тело** (**грдо лице, плашило**) и **како човечко однесување** (**лоша жена**).

Кај македонските фигуративни единици со скорпија ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- сите единици (вкупно 2) се со негативна референтна вредност што значи дека се негативни и двата признака.

Скорпијата значи се јавува исклучиво со негативна референтна вредност во македонскиот корпус.

Македонските фигуративни единици со "СКОРПИЈА" се засновани врз **1** стилска фигура: метафората.